

Nr 1553

Av fru **Kristensson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 173, om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark.*

(Lika lydande med motion nr 1335 i Första kammaren)

När riksdagen ställes inför nödvändigheten att ta ställning till omfattande ingrepp i känsliga naturområden är det orimligt att presentera problemen del för del utan att ge riksdagen tillfälle att pröva hela komplexet av åtgärder i dess totala sammanhang. Att ge sig in på delproblem utan att kunna överblicka resultatet av sina ställningstaganden borde över huvud taget icke ifrågakomma. I nu föreliggande proposition nr 173 har man icke tagit hänsyn till denna allmänna regel. Tvärtom inbjuder departementschefen riksdagen att på ett olyckligt sätt låsa sig utan att ha fått tillgång till sådant material som är nödvändigt för en allsidig prövning. Riksdagen har så mycket mindre skäl att gå med på ett sådant arbetssätt som redan de åtgärder som föreslås i den föreliggande propositionen är av sådan karaktär att de medför betydande skador både för naturen och för de människor som har sin utkomst inom området. I detta sammanhang måste vi dessutom beklaga att propositionen på en rad punkter lämnar mycket bristfällig information eller ingen information alls.

I propositionen hävdas att det intrång som skulle ske i Stora Sjöfallets nationalpark är ringa. Till detta skall sägas att det visserligen är en relativt liten del av nationalparken som kommer att överdämmas, men att det totala intrånget icke begränsas till detta. Vattenfall måste dessutom taga i anspråk mark för vägar, byggnader, sprängstenstippar samt täkter. Den definitiva lokaliseringen av dessa anläggningar är ännu icke bestämd.

Över huvud taget synes det oss anmärkningsvärt att inom nationalparken ånyo företa betydande ingrepp. Det faktum att redan omkring 14 % av den ursprungliga nationalparken exploaterats stärker inte motivet för ytterligare ingrepp i dag. Då de områden som skulle beröras av regleringen av expertis dessutom anses bland de botaniskt allra rikaste i den svenska fjällvärlden och då Autabäckenet och Teusadalen är de egentligen enda resterande delarna orörd natur i nationalparken, finner vi skälen mot ytterligare ingrepp än starkare.

Beträffande övriga skadeverkningar kan konstateras, att landskapsbilden inom framför allt Autajaureområdet skulle helt förändras vid en

utbyggnad. Särskilt betänklig är härvid den 50 m höga dammen vid sjöns utlopp. Nedströms dammen torrläggs Teusaätno i det närmaste helt. Endast den lokala tillrinningen, som i årsmedeltal i Teusajaures utlopp utgör ca 12 % av den totala, blir bestående. För Teusajaures del innebär denna minskning av vattenföringen att sjöytan sänks ca 1 m och att ett välutbildat delta i sjöns västra del upphör att tillväxa och delvis blir liggande ovan vatten. Från turistsynpunkt är det vidare olyckligt att regleringsmagasinet fylls först under augusti—september. Stora partier av magasinets botten kommer härigenom att ligga blottade under en stor del av turistsäsongen och på ett mycket påträngande sätt minska områdets attraktivitet.

Det är utomordentligt anmärkningsvärt att departementschefen icke berört frågan om samernas situation. Genom de fyra Suorvareglerna och Satisregleringen har drygt 7 000 ha av de bästa renbeteslanden lagts under vatten. Ytterligare 800 ha minst lika värdefullt renbetesland skulle förloras vid ett genomförande av Ritsemprojektet och därtill skall läggas de svåra störningar för renskötseln som byggnation, dämningar, trafik m. m. kommer att åstadkomma. Suorvareglerna har medfört att samerna måst förskjuta sin renskötsel så att tyngdpunkten ligger norr om de gamla områdena och så att renarnas kalvning sker just i områdena mellan Ritsem och Autajaure. Det finns enligt samerna inget annat område som är så idealiskt för renskötsel och framför allt för själva kalvningen. Med rätta anser därför samerna att skadeverkan blir vida större än vad som svarar mot den arealmässiga förlusten.

Vattenfall har försökt att uppskatta skadorna för renskötseln och också kalkylerat med vissa skadestånd. För oss kan inte frågan enbart ses som en skaderegleringsfråga. Samerna har på många ställen i fjällvärlden under det senaste seklet fått flytta från sina naturliga boplatser för att bereda plats för olika ingrepp i naturen. Förutsättningarna att bevara en livskraftig samekultur, vilket måste vara en självklar plikt mot denna beträngda minoritet i vårt land, beror till stor del på samernas möjligheter att ostörda få bedriva renskötsel och fiske. Ett ytterligare ingrepp i Stora Sjöfallets nationalpark skulle avsevärt försvåra samernas situation.

Frågan om Ritsemprojektet kan, som naturvårdsverket påpekar, inte ses isolerad från övriga kraftutbyggnadsplaner. Det är uppenbart att ett samband existerar mellan Ritsemprojektet och det s. k. Kaitumprojektet. Vattenfallsverket å sin sida konstaterar att Ritsemprojektet bör bedömas som ett enskilt projekt. Regeringen har i propositionen valt att över huvud taget inte ta upp denna fråga till behandling. Då ett ingrepp i nationalparken enligt vår mening skulle få konsekvenser inte bara för Sitasjaure utan med stor sannolikhet även indirekt för Kaitumdalen fin-

ner vi det högst anmärkningsvärt att departementschefen icke berör helhetsproblematiken. Flera otvetydiga samband föreligger nämligen mellan Ritsem och Kaitum.

Vattenfall har själv konstaterat i en PM av den 7 oktober 1970: "Genom att Ritsemanläggningen utföres får man möjlighet att utföra den modifierade Kaitumöverledningen, men man binder sig därmed på intet sätt för att utföra Kaitumöverledningen." Ritsemanläggningen är alltså en förutsättning för Kaitumöverledningen.

I Satisfajure har vattenfallsverket genomfört en reglering på 19 m. Vid ett genomförande av Ritsemprojektet minskar årsmedeltillrinningen till Satismagasinet från normalt 70 m³/s till 27 m³/s. Detta innebär att magasinet icke kan återfyllas på ett år. Kapacitet friställs sålunda i Satismagasinet, och det är denna kapacitet som enligt vattenfallsverket skulle utnyttjas vid Kaitumöverledningen.

Mot bakgrund av den lediga kapaciteten i Satismagasinet föreligger ett klart ekonomiskt intresse att företa Kaitumöverledningen. I själva verket torde hela Ritsemanläggningen icke kunna anses som tillfredsställande ur lönsamhetssynpunkt, för så vitt icke Satismagasinet utnyttjas till fullo.

I detta sammanhang vill vi beröra de lönsamhetsbedömningar som är uppställda för Ritsem. Departementschefen har icke funnit anledning att över huvud taget gå in på lönsamhetsberäkningarna. Från Vattenfall föreligger en beräkning som utvisar en vinst på 7,44 %, vilket enligt gängse bedömningar får anses överstiga det acceptabla gränsvärdet. I detta sammanhang skall nämnas att samtliga under senare tid beslutade kraftverksanläggningar förutom Vittjärv ligger på en lönsamhet som är klart högre än den som nu gäller för Ritsem. Vidare skall understrykas att det föreligger andra lönsamhetsbedömningar än dem Vattenfall presenterar och vilka utvisar en lönsamhet som överstiger de 7 % som utgöra gränsvärdet.

När det gäller lönsamheten skall slutligen konstateras att ett genomförande av Ritsem- och Kaitumprojekten i kombination enligt Vattenfalls egna beräkningar skulle ge god lönsamhet.

I propositionen konstateras att Ritsemprojektet skulle ha stor betydelse för landets energiförsörjning. Enligt beräkningar skulle dock endast 0,7 % av det ökade kraftbehovet under 1970-talet tillgodoses genom Ritsemprojektet. Tillskottet är ringa, och detsamma måste anses gälla för det planerade Kaitumprojektet, nämligen ca 1,3 %.

Mot bakgrund av alla de naturvårdsskäl och de hänsyn som måste tagas till samernas situation finner vi icke vidare intrång i nationalparken försvarbart. Vi finner dessutom att regeringen icke presenterat problematiken i dess helhet och följaktligen undanhåller riksdagen sina vidare avsikter i området.

Åberopande det anförda hemställes,
att riksdagen måtte avslå proposition nr 173.

Stockholm den 20 november 1970

Astrid Kristensson (m)

Staffan Burenstam Linder (m) *Leif Cassel (m)* *Rolf Eliasson (m)*
i Moholm

Carl Eric Hedin (m) *Tage Magnusson (m)* *Karin Wetterström (m)*
i Borås
